

ВИКЛАДАЧ ЯК ТВОРЕЦЬ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Важко переоцінити роль викладача у формуванні академічної культури. У цьому зв'язку одним з найважливіших завдань реформування університетської системи управління є повернення постаті викладача у центр навчального процесу. Це, вочевидь, не має нічого спільного з абсолютизацією позиції викладача в аудиторії, з наданням йому монархічних привілеїв, коли студенти перетворюються на безлику та німу масу. Така позиція межує з іншою крайністю – зведенням студентів до статусу клієнтів або споживачів освітніх послуг.

Розв'язок нашої теореми про унікальну роль викладача у формуванні академічної культури слід шукати у площині відповідей на питання, в чому полягає навчальний процес, які його питомі цілі й завдання, яким чином конститується та форма знань, що вирізняє інтелектуала у його розумінні світу від нашого повсякденного світосприйняття.

Звернення до студентів на «Ви», елементарна увага до їхнього права знати про критерії та форми оцінювання знань ще перед початком курсу, відмова від подвійних стандартів у ставленні до своєї і чужої праці, дотримання високих наукових стандартів та норм академічної доброчесності – ці та інші моделі поведінки викладача завжди будуть набагато більш ефективним засобом пробудження суверенної гідності студента та його «жаги реальності» (Чеслав Мілош), ніж будь-які адміністративні заходи.

Слід остерігатися поширеної практики маргіналізації викладача через створення привілейованих умов для адміністративного апарату. Не можна, звісно, недооцінювати важливості вдалого академічного адміністрування для успіху викладацької діяльності. Водночас управління навчальним процесом не повинно ставати самоціллю академічного життя, перетворювати людину у «професійного бюрократа». Запровадження практики ротації кадрів на управлінських посадах мало б з часом витворити усвідомлення того, що керівна посада в академічній сфері – це радше почесний обов'язок, ніж життєве покликання.

Зайве й нагадувати про наболіле питання державних норм щодо обсягу навчально-методичного навантаження викладача, що спонукає зацікавлених наукою осіб залишати стіни університетів і змушує викладача працювати радше на відтворення знань, ніж їх помноження і розширення. У гіршому разі, така система примушує викладача вдаватися до лукавства, вигадуючи фіктивні види навантаження для виконання нормативних вимог.

Закінчуючи роздуми про академічну культуру як елемент університетського менеджменту, є переконаність, що з часом кожен український університет набуде свого власного неповторного обличчя.

Життя в умовах автономії спонукатиме наші університети до формування унікальної академічної атмосфери, завдяки якій кожен з них буде цікавим і привабливим для молодого людини саме з огляду на його індивідуальність і неподібність до інших.

Н. М. Каменева

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В СТАНОВЛЕННІ НАУКОВОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТІВ

Наукова доброчесність є складовою і невід'ємною частиною персональної доброчесності людини, робота якої так чи інакше пов'язана з наукою. Робота викладача вдвічі є такою: з одного боку, обов'язкові власні наукові дослідження, з іншого – формування наукового мислення та інтересу у студентів.

Формування наукової доброчесності є під впливом мінімум двох шарів чинників: екзогенних і ендогенних. До перших можна віднести всі постанови, акти тощо, які забороняють, перевіряють, регламентують, карають і т. д. Вони, безумовно, необхідні, як системостворювальні чинники.

До ендогенних чинників належать мораль, честь, гідність науковця, що є надбанням поколінь і так легко втрачається – це окрема тема.

Найбільш поширеним видом наукової недоброчесності у студентів є плагіат. Чому? По-перше, це використання інтернету, що спокушає копіювати, запозичувати. Це сфера дії екзогенних факторів.

По-друге, відсутність самостійних думок, міркувань з приводу тієї чи іншої теми. І це вже зона дії, точніше, бездіяльності викладача. Саме викладач відповідає за виникнення зацікавленості студента, що має спонукати до вивчення додаткової літератури, формування персональної точки зору.

По-третє, страх студентів висловити, тим більш написати особисту думку, побоювання бути незрозумілим, осміяним викладачем. Тому бездоганна ввічливість, такт, терпимість, стриманість, доброзичливість – обов'язкові риси викладача поряд з професійним знанням, широкою ерудицією.

Останнім часом вимоги до викладачів концентруються навколо формальних ознак, практично ігноруючи думки студентів, їхні оцінки та переваги. Це погано впливає на якість викладання і, як наслідок, на стан наукової доброчесності серед студентів.